

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga družtva“ u Zagrebu.

Na Kalnik!

Piše dr. Fran S. Gundrum-Oriovčanin (Križevci).

U »Hrv. Plan.« ima viesti i opisa iz raznih krajeva naše otačbine u kojima se slave njeni čari, pa se zaista čudim, da se do sada nitko iz križevačkoga kraja ne javlja, a baš je taj kraj tako divan i liep, da mu ne možeš lako premca naći. Tko bi mogao sve krasote njegove opisati?, za svakoga koraka naići ćeš na takove raznolikosti naravi, da ti se oko nagledati ne može. Liepa plodna polja, krasne šume, dolinice, brežuljke, žuboreče potočiće — sve to gledaš milom voljom doklegod možeš segnuti okom. A tek vidik na Kalničku goru, pa onaj s nje!

Kreneš li kolima iz Križevaca u selo Kalnik, voziš se uzbrdice i nizbrdice liepom i dobrom cestom. Sedam kilometara iza Križevaca, a spuštajući se u dol malim zavojem, vidiš nekoliko siromašnih kućarica sela Gušćerovca, a minuv i to seoce, vodi jedna cesta na desno u obližnji grad baruna Lj. Ožegovića, dočim druga prosieca uzko ravno polje, kuda je i tebi poći. Ova se cesta sve polako uzdiže medju poljima i gajevima. S lieva vidiš kao u kakvom gaju selo sv. Petar Orešovac sa starodrevnom župnom crkvom, tamo dalje na lievo ubavo Bogačovo sa prijatnim dvorcem c. i kr. stolnika A. pl. Fodrocija, dočim se pred tobom uzdiže Kalnička gora sa razvalinama kraljevskoga grada Velikog Kalnika. Ciela gora po prilici 36 kilometara duga, stere se medju vrelištem Lonje i Glogovnice od zapadnoga jugozapada prema iztočnomu sjeveroizтоку do koprivničke ravnice, obrasla bukovom i hrastovom šumom.

Za pô drugi sat vožnje dolaziš u starodrevno selo Kalnik. Kuće i kućarice nisu mu u nikakovom osobitom redu sazidane, nego kao u drugim brdjanskim selima po više njih na okupu, a druge malo udaljenije, pa ne bi znao reći, gdje je početak, a gdje svršetak sela u kojem kao i u obližnjem selima stanuju ponajviše plemići, koji su po nekoj pučkoj predaji plemstvo dobili od Bela IV., jer su mu, kada se je zatvorio pred Tatarima u Kalnik-grad, doneli šljiva, što je on sa svojima rado dočekao, pošto im je već zaire ponestalo. U udobnom župnom stanu draga srca i pravom hrvatskom gostoljubivosti svakoga će

dočekati vriedni pop Luka, kako ga zove na daleko i malo i veliko. Popu Luku, tomu marnomu svećeniku i hrvatskomu književniku — koji se i u zvjezde dobro razumije — prezime je Turčić. Ako te je volja, da kod njega posjediš, a ti upriliči tako, jer ti nikada ne će biti žao slušati milinu rieči tog razboritog domaćine, ako ti se pak žuri, a ti podji, da se uzpneš na ruševinu, a onda na goru. Vodiča ima dosta, a to su prijazni pastiri, koji će te voditi, ako hoćeš i u po zime. Proći ti je putem, a sve uzbrdice i kraj škole, u kojoj preko trideset godina na obče zadovoljstvo širi prosvjetu čelik-učitelj pl. Pomper, koji je takodjer pripravan svakomu ići na ruku. Stara visokim zidom opasana crkva, kraj koje prolaziš, bijaše nekoč valjda »Fortica« u kojoj sam još prije tri godine na stropu video bojadisane grbove poznatih hrvatskih porodica Patačića i Alapića. Ovi su sada, nu ne znam s kog razloga, vapnom naličeni — komu su smetali? Sada se valja malo jače uzpinjati i za čas pukne pred tobom Kalničko gorje. S lieve strane vidiš Vranilac, najviši vrh gore, visok 642 m., s desne Bračev-vrh (617 m.), zatim Ljubelj (617 m.), Vuklec (615 m.) i Kozji hrbet (540 m.). Još nekoliko koraka i putnik se nadje na ovelikoj pustoj ledini »Podgradje« s koje prama sjeveru zagleda ruševine nekoč silnog i jakog Velikog Kalnika.* Za koji časak se prispije na njegovo podnožje, a strma pećina na kojoj je sagradjen, kao da je nikla iz zemlje, pa je možeš lako cbaći. Položaj mu je divan i oholo je dizao svoje jake stiene medju kamenitim vrhovima Vuklecom i Vranilcem na goloj i čvrstoj vrleti »svete Kataline«.

Tko i malo pozna hrvatsku povjest, bolna će srca i duše promatrati ostanke tog branika hrvatskog naroda, a žalostno će pod dojmom povjestničkih dogodjaja pogledati oko sebe, pa baciti pogled s te visine u krasni križevački kraj, kojim su nekoč prolazili divlji Huni, krvoločni Tatari, bezbožni Mongoli i nemili Turci, a da dodju pod jake zidine grada Kalnika, u kojem se u svojevremeno sklonuo i kralj Bela IV., bježeći pred iztočnom nemani. Dok bijaše nuždno, odoljevao je čvrsti Kalnik svim napadajima, ta hrvatska mišica, koja ga je branila, bijaše onda jaka, a sada ga je razrušilo vrieme i ne će dugo potrajati, pa će i ovo malo zidina, što još ima — od negdašnjeg kraljevskog stana — za uvijek ne stati . . . Vrieme će zatrti svaki trag tom nekoč gordom braniku! Zar ne ima Gundulić pravo, kad pjeva:

»Mru kraljevstva, mru gradovi
I njih plemstvo trava krije.
Sgrade ohole, ke virješe
Njekada se do nebesa,
Sad hârvane po tleh leže,
Gnjusnim stopom stado ih splesa;
A od muk' se carskijeh hrane
Kostih, gore neukopane.«

* Neglašnji grad, a sada ruševina Mali Kalnik stoji zapadno od V. Kalnika nad selom Riekom.

No kauimo se žalostnih povjestničkih dojama!

Tek vještačko oko razpoznat će po razvalinama tri razne dobe njegova postanka i razvitka. Najviši je dio valjda i najstariji, gdje je ujedno stajala i crkvica sv. Katarine, od koje je i to brdo ime dobilo. Grad bijaše sazidan u romanskom slogu. Na polju pred gradom, a sa zapadne strane, izvire »Kraljev zdenac«, koji sada svojom hladnom vodicom nakvašuje zelenu travicu na Podgradju, gdje se nekoć, a počesto puta, vruća prolevala krvca.

Težko, a da rečem i dosta opasno jest uzpinjati se u pojedine odjele Kalnika, jer treba mjestimice živo upeti nožne mišice, da prevale znatnu strminu, a po putu, posutom kamenjem, koje neprestano odpada od stiena. Ni rukama ne možeš nigdje uporišta naći, jer bi se od koje stiene lako moglo kamenje odvaliti i ti nastradati. Na ovim mjestima, kamo ljudska noge ne stupa, buja sada drač i korov, a valjda je onuda i ležište ljutih zmija-prisojkinja.

Mislim, da ne ću dosaditi vrednomu čitatelju, ako u kratko spomenem neke povjesničke crtice o gradu Velikom Kalniku.

Tko bi znao, kada je i od koga sagradjen grad Veliki Kalnik? Naš slavni Kukuljević veli, da je jamačno već za vladanja kraljeva hrvatske krví oholo sa svoje klisurine gledao u nizinu. Njegovo se ime spominje u poveljama XII. veka. Zvali su ga u ugarsko-latinskim poveljama raznoliko: Kemnik, Kemlek, Kemluk, Kevnik, Gemnich i Gemnach, a u hrvatskim naći je najviše ime Kamnik od kameni i gore Kamenice.

Usudio bi se uztvrditi, da je na pećini, gdje je nekoć stojao Kalnik, valjda bila kakova sgrada još za dobe Rimljana. U meni se ta misao nije porodila možda na temelju kamenja, opeka i sličnih stvari, već zato, što je stari rimski put vodio stranom iz Glogovnice, stranom iz drugih mjesta baš kraj pećine na kojoj bijaše grad Kalnik, u Aquae Jasa — Varaždinske toplice, koje su već i stari Rimljani smatrali kao osobito lječilište. Taj put zovu i danas Kalničani »toplički put«.

Čudno bi bilo, da Rimljani nisu na tako važnom strategičkom mjestu sagradili nešto, gdje bi možda straža bila, a tko zna, možda bi se iztraživanjem u tom pogledu dalo doći do točnih rezultata.

Meni su pastiri donašali raznovrstna orudja iz željeza, kao što sulica, šiljaka sa kopljima i t. d. Sve ove predmete poklonio sam narodnom arheološkom muzeju u Zagrebu, a medju tim predmetima ima jedan šiljak sa kopljima za koji veli ravnatelj muzeja, g. prof. Dr. Brunšmid, da bi mogao biti iz rimske dobe. Ti predmeti nadjeni su u neposrednoj blizini ruševine. Uz to imam i nekoliko starih rimskih novaca (Filipa, Konstantina) i t. d., koji su takodjer nadjeni u neposrednoj blizini.

Držim, da će zanimati čitaoca, kad mu rečem, da sam i odlomaka od stvari iz bronza dobio, a u najzadnje vrieme i krasno koplje, nadjeno na mjestu, gdje je stajala crkvica sv. Martina.

Do sada nadjeni predmeti neka budu poticalom dalnjemu izraživanju, da nam povjest Kalnika bude što jasnija.

U njemu su u 13. veku vladali knezovi Okići ili Oklići, a ban hrvatski Dinko Okić dobio ga 1.221 god. od kralja Andrije na poklon. Ne dugo iza toga prodan je Kalnik vojevodi čitave Slavonije Kolomanu. Filip Bebek junački je branio grad od žestoke navale Tatara, pa ih je i suzbio. Kralj Bela IV. ga zato obilno nadario. Stjepan V. darova Kalnik banu Rolandu, ali 1291. dodje opet u kraljevske ruke, a gradom su upravljali kastelani. Od 1408.—1413. boravila je u njemu žena Sigismundova Barbara Celjska, kamo je i sam Sigismund često zalazio, radi čega je i dobio ime »kraljevska palača«, da se sit nagleda krasote toga kraja. U to se doba spominje i »kraljevska pivnica«, u koju se spremalo već onda glasovito kalničko vino. 1427. god. predade ga Sigismund zagrebačkomu biskupu Ivanu Albenu, ali u brzo priedje opet u tudje, druge ruke. 1436. bje poklonjen bosanskomu kralju Tvrdku II. Tvrdkoviću, a 1439. srbskomu despotu Vuku Brankoviću. 1460. gospodovala njime Katarina Brankovićeva. 1490. dobi ga Ivan Korvin, koji ga 1502. pokloni svome kastelanu Gašparu Alapiću za njegovo vjerno službovanje. Od Alapića prešao je u posjed porodice Draškovića i Orehocia Orehovačkih. Stanislav grof Orehoci imao ga 1730. kao pukovnik i podzapovjednik križevačke pukovnije, pa ne ostavivši podmlađka, baštinila je Kalnik njegova sestra Marija Ivana, te je kasnije pao sa Kušterovcem (Gušćerovac) porodici Patačića. Po smrti Eleonore grofice Patačićeve (1834.), zadnjeg člana te slavne hrvatske porodice, nasledila je Veliki Kalnik Ana grofica Sermaževa.

Sada pripada ruševina Velikog Kalnika sa Podgradjem, c. i kr. stolniku Šandoru pl. Fodrocziju Fodrovečkomu, potomku stare hrvatske obitelji, koji staneće na svom krasnom imanju u Bogačevu.

Gornji i stariji dio grada zapušten je za vrieme Stanislava Orehocia, a noviji, kojega je Vladislav Orehoci podigao, zapustili su Patačići, jer su radje stanovali u Kušterovcu i inim dvorovima.

Stojeći na ruševinama, maštati ćeš o davnim vremenima, kada se je hrvatska zastava oholo vijala na jakoj kuli još jačega grada, koje se din-dušmani i vjere krstove i roda hrvatskoga željno htjedoše dočepati. Misli tvoje preplitati će i vesele gostbe, kakve samo kraljevi i knezovi upriličiti znadu, zvezket čaša, napunjениh vatrenim kalničkim vinom, skladna pjesma, ali i jauk i lelek hrabrih junaka, koji su u časovima težke opasnosti braneci taj grad zadobivali težkih rana i pogibali. Iz dubine njegove kao da ti do ušiju dopire plač i molba Jelisave, majke kraljice Marije, koja je u verigama, a u najdubljoj tamnici čeznula za svjetлом bielog dana; njenom vapaju se pridružio i onaj mnogih drugih nesretnika, koji su imali da okaju svoje pogrješke u dubinama čvrstog Kalnika. A čini ti se, kao da čuješ bojne trublje i urlikanje divljih četa, kako kao pomamne srću, jer ih u dušu vriedja crveno, biela i modra boja hrvatske

zastave i zlatni krst, koji bijaše u njoj uvezan. Ali za časak prestane i maštanje, jer te iz maštanja probudjuje divna okolica, božanska priroda, kojoj sada želiš posvetiti svu pazku.

(Svršetak sledi).

Na Velikom Obruču u sniegu.

(1377 m.).

Napisao Hinko Mašek Bosnодolski. (Ogulin).

Grobničkomu polju na sjevero-iztoku uzdiže se ogromna vapnena gromada, koja kao takova svojom imposantnošću i ustrojem težko da ima u domovini preanca. Sa strane zapadne graniči sa pustom kamenom ravnicom Sijevicom, dalje koje teče Rječina, sa jugo-iztočne strane pada u daleko Grobničko polje, dočim sa iztočne i strane sjeverne nema stalne medje, već se veže gorama susjedne Istre i Gorskoga kotara.

Ta gromada zadržava svakoga putnika, bilo s kopna, bilo s mora, a poznata je u domaćoj geografiji kao Obručki sklop.

Cela jugo-zapadna strana nagnula se je krovasto, otvorena je i pusta i gorskim košenicama pokrivena. One ga u ljetu opasuju poput zelena saga, sterući se preko Pod planine, Jaše, Plaćine i Vidaja. Obronci padajući prama Sijevici znatno su kraći i položitiji od onih, što se ostrmajuju prama Grobničkomu polju. Na Sijevici, gdje je i Pavlića bezdan u kojem gnezde divlji golubovi, iztiče se Maršanska ograda, medju golinim stjenama porasla gusta i tako hladovita šumica, da tu od bilja miri i dragoljub (*Convallaria majalis*; *Mai-blümchen*.) Zanimiv je i dolac Kamenita draga, pun izpraznih i izpučanih stiena, a spomena je vriedna i Vršina, kraj sa preugodnom šumom, ovčarskim stanom i pitkom vodom.

Prama Grobničkomu polju nasadiše se na podnožju sklopa vršci Mišac (449 m.) i Čaplja (696 m.) medju kojima leži kraj Podčaplja sa ugodnom Mačjom dragom. Dalje Podkilovca razvalio se jarak Bukovo, zagajen po kamenim obroncima borom, dočim Živenjskom putu na lievo leži Mudnadal i Koziće, jedan od najzanimljivijih krajeva s ovu stranu sklopa. Iznad jaruga kod Grobničkoga polja, znamenite su medju pećinama daleke uvale, koje narod zove »žlebovi«.

Prama Gorskomu kotaru i Kranjskoj zarasao je sklop šumom bukovom i riedkom crnogoricom, a na nekojim vrhovima razvio se i pojaz klekovine ili boća (*Pinus montana* var. *Pumilio*; *Krummholz*) tako bujno, da se kroz takovu šumu nebi nikada probio. Najviši je vrh u sklopu Veliki Obruč, Suhu vrh (1350 m.), Paklenski vrh (1314 m.), Osoje (1340 m.), Grleš (1325 m.), od kojega se dalje redaju primorski vrhovi Slime (1271 m.), Lom (1256 m.), Crni vrh (1336 m.), Klek (1210 m.), Zakuk (1088 m.), dočim kreću prama iztoku

Zeljezna vrata (1247 m.), Trstenik (1243 m.), Koprivenac (1186 m.) i Fratrovac (1160 m.), što se uzdiže u prilici ogromna čunja.

Na Veliki Obruč vuklo me srdce i zato upotrebih jednu krasnu proljetnu nedelju koncem veljače t. g., da udovoljim svojoj davnoj želji. Odvezav se kolima iz Čavala do sjenokoša »Pod planina«, (2 i četvrt sata) uzpesmo se: dva domaća vodiča, jedan obć. odbornik, vriedni starina Bura, izkusni poglavica ovčjih planinskih pastira Jura Hlača, hrabri družtveni lugar Toth i ja, sve posuhom na sljeme izmedju Obruča i Suhoga vrha. Odavde podjosmo, hodajući dosta udobo smrznutom korom metar i više debelog sniega, u Pakleno,* da dobrohotnom dozvolom riečkog lovačkog družtva tamo — na žalost bez uspjeha — pregledamo dva medjedova brloga ili medvine. U jednom brlogu nadjosmo — u dosta prostranoj špilji — ležaj i drugih ostanaka medjeda, koji je tu prezimio lani. U koliko me je odsutnost »kuće-domaćine« lutila, toliko sam uživao promatrajući razklimate pećine, gudure i provale u Paklenom, a osobito liepa mi se pričinjahu »Vrata« sa svojom ogromnom, gljivi naličnom pećinom. Nakon kratkog odmora, vratimo se. Oči mi se zaustavljale na Obruču i ne mogoh odljeti želji, da se na nj ne popnem. Lugara i odbornika pošaljem kolima — a ja sa Jurom put pod noge, pa se najprije gudurama, a kasnije smrznutim sniegom, a najposlje opet gudurama, nakon 1 i četvrt sata verauja, sa prije spomenutog sljemenja, dočepasmo humke na Obruču.

Bio je krasan vedar dan, samo nam je nešto smetao oštiri i ledeni vjetar, što je na vrhu duvao na mahove. Umotav se dobrano u kratku bundicu i prisiliv Juru, da si on razgaljena prsa zakopča — čemu se je vrlo težko dao sklonuti »jer da njemu to ništa ne škodi« — razgledah se okolicom i stadoh zadiviljen prekrasnim vidikom. Na sjevero-zapadu biele se Dolomiti, više prama sjeveru Triglav, amo bliže kranjski Snježnik, naš Snježnik, dalje prema iztoku Risnjak, Bitoraj, Velika Viševica, Biele stiene, Smolnik, Bielolasica, dalje Velebit, a prama jugu Kvarnerski otoci. Na podnožju tih gora vidiš ubave dolinice, te razpoznaćeš na istarskoj strani Labić, Vrbicu, Bistricu, Bukovicu, Šapljane, Klanu, Kukuljane itd. Pod nogama ti je čitavo Grobničko polje sa starodrevnim Grobnikom. Dolje po moru tražeći, vidiš Krk, Cres, Lušnj, a podno Učke gore pruža se »Hrvatska Rivijera« sa vazda zelenom Opatijom, Ikom i Lovranom. Jednim mahom shvatиш okom cielu hrvatsku obalu od Rieke do Nehajgrada. Od zapada do iztoka gledaš same planine, šume i pećine! Prekrasan vidik — vriedan napora! Za povratka sunce je stalo mekšati snieg i zato propadosmo mjestimice do pâsa. Nu brzo se dokopasmo opet kopna i za $\frac{3}{4}$ sata bijasmo kod kola »Pod Planinom« gdje nas dočeka kratka krepka užina.

* Cieli taj kraj leži u velikoj dubljini ili bolje rečeno, Pakleno leži sa stotinama svojih ponikava, proloma, stiena, ponora, u ogromnoj i nekoliko stotina metara dubokoj ponikvi nad kojom se uzdiže Obruč, Fratrovac, Suh vrh, Osoje i Paklenski vrh. Godine 1884., a 16. kolovoza probijasmo se ovim užasnim krajem puna 4 sata, promatrajući ga neobičnim udivljenjem, a naročito pak onda, kad s'no došli do ponikava sa vječnim sniegom. Paklenu je »možda« u domovini samo ravna »Paklenica« na Velebitu, koju opisasmo u br. 11. lanjskoga »Planinara«. Ur.

Uz put vidjesmo još u kamenu saliti željezni križ, koj nas upozoruje, da se je tu 14-godišnji dječak Bura, loveć po tim pećinama, te neoprezno baratajući puškom, sâm ubio.

Vodič kažu, da ima tu i dosta ponora, koje je pokrivaо snieg i toga radi ne valja onuda prolaziti bez vodiča, kad je ponore i bezdна zatrpaо snieg ili ih pritajila zelen.

Matterhorn.

4482 m.

(Svršetak).

Na povratku. Užasna nesreća.

Whymper i Hudson dogovarali su se ponovno, kojim će se redom vraćati. Vodič Croz imao je poći prvi, Hadow drugi, dočim je Hudson želio, da bude treći. Četvrti bijaše lord Douglas, a do njega stari Petar. Na najopasnijoj točki silaza imao je Hudson da konopom omota jednu pećinu, da budu sigurniji. Nekoliko časaka kasnije svezao se Whymper o mладога Peru baš onda, kad su se spuštali na opasnom mjestu. Potrebna bijaše najveća opreznost i uvjek se pomicao po jedan i kad je ovaj sigurno stao, sliedio ga je drugi. Pećine nisu omotali konopom, niti je to tko spominjao. Oko treće ure po podne zaprosi lord Douglas Whympera, da bi se svezao o staroga Petra.

Nekoliko časaka poslije toga pohiti jedan momak u Seilerov Monte Rosa hotel, gdje prijavljaše, da je video i gledao, kako se sa vrha Matterhorna prama njegovu ledenjaku survala lavina. Nisu mu vjerovali, akoprem je govorio živu istinu.

Michel Croz odložio je svoju toljagu, te je pomagao Hadowu, da ga smjesti što sigurnije. Dignuo ga i smjestio mu noge, kako je trebalo. Po tom se je Croz, kako prijavlja Whymper, htio valjda okrenuti napred, kad se Hadovu pomakla nogu, a on pao prama vodiču i ovoga srušio. U tren oka poleti Croz sa Hadovom nizbrdice, potegnuv sa sobom Hudsona i lorda Douglasa.

U ovaj čas, kad se čuo sdvojni Crozov krik, ustobočili su se Whymper i stari Petar što snažnije. Oni su se suzdržali, dočim se sprienda konop prekinuo.

»Kojega li užasa! Nekoliko smo hipova gledali svoje nesretne drugove, piše Whymper, kako strminom leti nizbrdice, mašući rukama, da se gdje zaustave. Iz vidokруга izčeznuli su jošte živi, nu poslije se gubio jedan za drugim. Sunovrateći se od pećine do pećine, našli su valjda svoj grob u dubljini od 4000'. Od onoga časa, kada je konop puknuo, oni su propali.

»Tako su umrli naši drugovi. Pô sata stajali smo na jednome mjestu, kao da se okamenismo. Oba vodiča, slomljeni od straha, plakahu kao malena djeca, plakahu tako, da je i nama prijetila ista sudbina. Stari Petar potresao je zrak svojim očajnim vapajima: »Chamouny, što će reći Chamouny?!, čime je kanio

reći, tko bi mislio, da i Croz može nastradati. Mladi Pero vatio je i prigušivao se riečima: »Mi smo nastradali, mi smo nastradali!« Niti sam mogao napred, niti natrag. Zamolim Petra, da sadje, ali se nije usudio. Da bude strava još veća, poče i on vikati: »Mi smo propali, mi smo propali!« Strah mu bijaše opravdan, jer je drkao za životom svoga sina. Napokon se stari Petar ojunači, podje do jedne pećine i omota ju konopom.

Razgledav prekinuti konop, začudim se, dà zapanjim se, kad sam opazio, da bijaše od svih konopa najslabiji. Bio je star i slab, a ponio sam ga sobom, ako bi trebali mnogo konopa za pećine.«

Spuštajući se dalje, vezali bi konope o pećine, ali vezali i sebe, nu unatoč tomu išli su vodići u strahu i nekoliko se je puta stari Petar obazro i rekao bleda lica i drhčućih nogu, da ne može dalje.«

Bilo je šest sati u večer, kad su stajali na snježnom grebenu, što se spušta prama Zermattu i tek su ih onda minuli ih strah i muka. Često, ali uzalud, obazirali bi se za svojim drugovima. Vinu se preko grebena, ali ni glaska, ni daška. Poraženi do kraja, spreme svoje stvari i stvari nastradalih drugova i krenuše dalje.

Najednom se pojavi ogromno nebesko kolo, koje se je visoko diglo nad Lyskam. Bleda i bezbojna ova pojava pričinjala im se kao glasonoša sa drugog sveta. Prepali se, kad s obih strana zagledaju križeve, koji bivahu sve jasniji, a vodići ih dovodili u savez sa dogodivšom se nesrećom. Bio je to čudesan, ali u onaj par i grozan potresujući prizor.

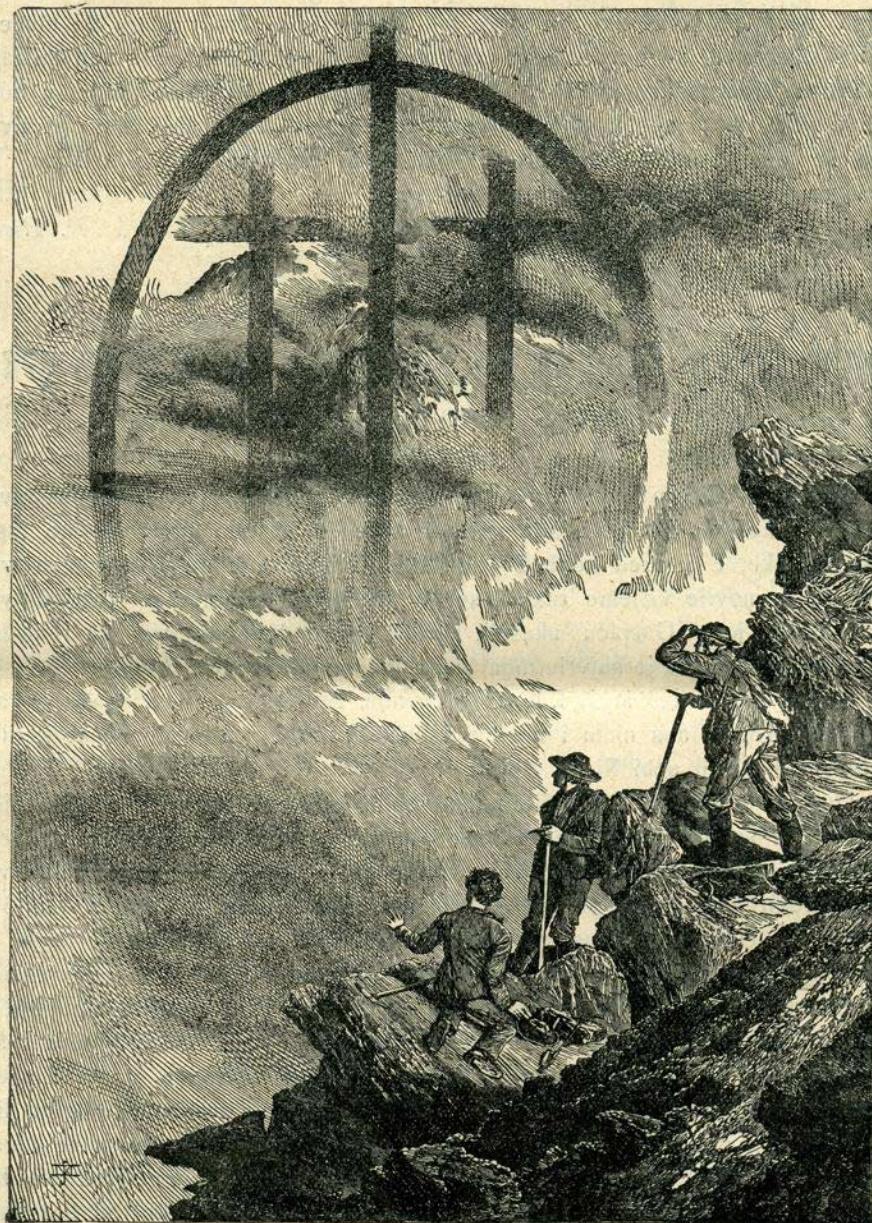
Napokon je i zanočilo i cielu su još uru tapali tminom. U pô deset nadju sgodno zakloniše, kukavnu kamenu ploču na kojoj su sproveli šest tužnih ura. U 6 sati u jutro skoče na noge te pohitiše u Zermatt.

Svratistar Seiler sreo Whympera pred svojim vratima, pa ga upita, što se je dogodilo. Whymper mu uzvrati: »Vodići i ja smo se povratili.«

Na ove rieči briznu Seiler u plač, nu pritomnosti duha nije izgubio. Skoči u selo i digne ga na noge. Za čas sabrala se hrpa ljudi, da krenu na visine s kojih se vide ledenjaci na Matterhornu. Za šest se ure povratiše tužnom porukom, da su mrtva trupla vidjeli na snieg. To bijaše u subotu, a u nedelju htjeli su opet da krenu, da su u pondeljak prije zore na ledenjacima.

Whymper, misleći, da njegovi drugovi ipak nisu nastradali, krene na put sa jednim svećenikom u nedelju u jutro. Kad su došli i ljudi iz Zermatta i jedan drugomu niem, a bled poput krpe, podavao dalekozor, da gleda, znao je Whymper da su mu drugovi mrtvi.

Podju na lice nesreće, gdje su nesretnici istm redom ležali, kako su nastradali, Croz nešto napred, Hadow u njegovoј blizini, a Hudson nešto podalje, dočim lorda Douglasa ne bijaše. Pomolivši im se za duše, sahrane ih u snieg na podnožju najveće litice, a najveličanstvenijeg briega u Alpama. No poglavarnstvo odredi, da lještine valja dopremiti u Zermatt; 14. srpnja ovrše ovu žalosnu dužnost 22 osobe iz Zermatta. Lorda Douglasa nisu našli i valjda se je zadjeo o koju pećinu i ostao visjeti.

Nebesko kolo sa križevima na Matterhornu.

Whymper zaključuje opis ovoga uzlaza ovim riećima: »Matterhorn je svladan! I drugi će pokušati, da se uzpnu na njegove ugledne litice, ali za ni jednoga neće biti ono, što za prve mu iztraživače. Drugi mogu da stupe na njegove snježnike, ali nijedan neće očutiti ono, što su očutili prvi, kad su zagleđali divotnu alpinsku panoramu. Težko, da će ikoji izkusiti, da se radost u bol, a smjeh u plač, tako naglo mogu premetnuti. Matterhorn bijaše žilav protivnik, branio se dugo, odbio mnogoga, al kad bude neobično lahko svladan, kao podmukao se neprijatelj užasno osvetio.

D. Hirc.

Dvaput preko Velebita od Karlobaga do Staroga grada.

Piše prof. Dragutin Franić (Gospić.)

(Nastavak.)

Trgovište Gospic raskrililo se posred Ličkoga polja nedaleko sastavaka Novčice i Like. Gospic je mlado mjesto, koje je nastalo istom poslije izgona Turaka iz Like, t. j. pred kojih 200 godina. Gospic se je lijepo razvio za vojne uprave, a u novije vrijeme znatno se je podigao i unapriđeo. Još od vojne uprave ostalo je u Gospicu ukusnih zgrada, pa i dvoglavi orao na rimo-katoličkoj crkvi. Spomena je najvrednija bivša glavna stražbenica (Hauptwache), gdje se je čuvalo dragocjeni arhiv I. ličke pukovnije. No ta stražbenica izgori na žalost već godine 1873., a s njom i cijeli pukovnijski arhiv. Preostale zidine kupi Iso Medaković i naredi sebi lijepu zgradu.

Gospic¹ broji oko 2500 žitelja, od kojih je skoro $\frac{1}{4}$ grčko-istočne vjeroispovijesti, a svi su ostali rimokatolici. Gospic je na glasu sa svoga zdravoga podneblja, čistoće i dobre vode, koja se dovodi iz Brušana. Gospički vodvod dug je preko 14 km. (9.750 km do basaina ili vodospreme u Oštari, a 4.275 km od Oštare do Gospica), grane mu iznose 4.700 km. u duljinu, cijevi imaju 125 mm. promjera. Izgradnja cijelog vodovoda stoji preko 168.000 for. Sav vodovod ima: 2 fontaine, 29 hydrantnih šmrkova (bunara), 3 hydranta, 2 napojista, 18 zračnih zaklopčića (ventila) i 20 vodenih odpusta. Vode se dobiva u jednom časku (sekundi) 7.9 litara. Vodovod je po gospičko žiteljstvo prava blagodat, za koju Gospicani mogu biti za uvijek harni svom velikom županu, B. pl. Budislavljeviću, koji nije tako dugo mirovao, dok u Gospic iz Brušana vodu ne dovede. — Golema je šteta i neprilika što taj vodovod nije produljen i odveden u Kulu Široku i Perušić, gdje narod i blago za ljetne suše skapava rekbi od bezvodice. — Prije, što je ovaj vodovod² ovamo uveden, vodarili su se Gospicani včinom sa zdenca Kolakovca² i vrela Rajčevca.

¹ U Gospicu ima više gostionica i svratišta, a ponajbolja su: »Hôtel Einwalter« i »Europa«.

² Vele da je Kolakovac dobio ime po nekom Kolaku pastiru, koji je oko njega ovce pasao i prvi čuo, gdje voda ispod zemlje šumi. Na tom mjestu iskopao poslije bunar i dodjoše do žive vode.

Gospic je vriedan spomena i sa svoje gradjevne strane. Kuće se nigdje ne vežu jedna o drugu, nego svaka stoji sama o sebe. Malo bi se koja kuća za stanovanje mogla naći, da nema iza sebe dosta prostrani vrt. — Usred Gospića je malo udobno šetalište u gustoj hladovini lipa i divljih kestena. Po srijedi šetališta podignut je kameni obelisk visok do 7 m. u spomen generalu G. Zastavnikoviću, koji je rodjen g. 1824. u Gospiću, a umro god. 1869. u Beču. Spomenik je postavljen god. 1870. sa natpisom s prednje strane :

Gedeonu vitezu
Zastavnikoviću
mužu o vojničkoj krajini
vele zasluznu. Harni štovatelji i prijatelji.

To je isto zapisano i cirilicom sa zadnje strane spomenika. S desna je isti natpis njemački, a s lijeva latinski.

U Gospiću ima više ljepušnih zgrada, izmedju kojih se najviše ističe zgrada velike gimnazije s drvoredom pred svojim pročeljem. — Nema ljepšega i do stojnjega mjesta u Gospiću za spomenik F. Z. M. Franji barunu Filipoviću, bivšem zapovjedniku vojne Krajine, osnovatelju gospićke gimnazije (1878. god.) ! — U Gospiću vodi preko Novčice kameni most. S lijeve strane ovoga mosta izbija na lijevom brijezu Novčice ispod velike litice živo vrelo pitke vode. To će vrelo biti u savezu sa Kolakovcem i Žagarčevim bunarom. Iznad te litice dizala se je do pred dvadesetak godina kula Rizvan-age Senkovića. Ta je kula sada sasvim porušena. Danas se poznaju samo još tragovi Alićeve gradine, također uz Novčicu, a niže kule age Senkovića.

Gospićani se bave većinom poljodjelstvom, trgovinom i obrtom (i to ponajviše opančarijom). Gospićani su dosta vesele čudi, a uz to kućarni i poduzetni. Trgovački poslovi idu prilično, ali je obrtnost sasvim zaostala. I mali zanati slabo su razvijeni, a o velikom obrtu ili kakvoj obrtnoj utakmici nema u Gospiću, kao u cijeloj Lici, još ni govora. Bojati se je, da u ovim krajevima neće obrtnost na bolje skrenuti, dok god željeznička pruga ne sveže Liku s ostalom Hrvatskom, Dalmacijom, Bosnom i sinjim morem. — I društvenost se u Gospiću brižno nijeti. Za to se brinu: dva pjevačka društva, dvije čitaonice, planinarsko društvo, vatrogasno društvo; za tim tamburaško društvo i mjesna glazba, pak koturaški klub i veseljački rako-ribarski sastanci. — Za unapredjenje poljoprivrede stara se gospodarska podružnica, a za trgovačko-obrtničke prilike trgovačko-obrtnička komora u Senju.

Gospic je kulturno i upravno stjecište ličko-krbavske županije. U njemu je velika gimnazija s internatom, viša djevojačka škola sa strukovnim tečajevima ; kroja, šava i veza, županijska kotarska oblast, sudbeni stol i kotarski sud, porezni ured i općinko poglavarstvo. — Od obrtnih poduzeća može se spomenuti Ristovićeva pivovara (u Kaniži) i dvije knjigotiskare, u kojima izlaze dva mjesna časopisa. — Po Gospic će od velikoga zamašaja biti nastojanje imovne općine oko pošumljivanja vrištine, što se uvriježila na sve strane oko grada i po cijeloj Lici. Borovi nasadi lijepo i brzo napreduju po ličkoj vrištini, pak će prava

milota biti pogledati Ličko polje, kad se po njemu podignu bujni gajevi crnogorice, a iznad njih se po brdima i gorskim pristrancima zazelene milovidne šume bjelogorice. Već danas ima više stotina jutara vrištine zasadjene borovom šumom, koja će naskoro biti ne samo po Gospić, nego i po cijelu njegovu okolinu od neprocjenive vrijednosti u svakom pogledu.

Podjemo li u gospičku okolicu, to ćemo za jedan kilometar hoda južno od Gospića doći u gospičko ljetno šetalšte i zabavište Jasikovac, koji je obraстао hrastovom i borovom šumom. U Kaniži je vrijedno spomenuti Kloštar gaj, na desnom brijezu Bogdanice (blizu njezina sliva u Novčicu). Govore, da je taj gaj bio svojina samostana Pavlina, koji je u blizini imao crkvicu sv. Lovrinca. Ostatak temelja te crkvice vidi se još i danas. U Kaniži je bio i samostan kapucina, u komu je sada smještena financijalna straža. — Idući od Kaniže k jugu, dodje se za pô sata hoda u selo Novi, koji se ponajvećma obavio oko brdašca Karaule, na kojoj se vide ostanci turske kule. Dok Gospića nije bilo, bijaše, Novi sijelo ličke pukovnije. Novi je i očevina naših slavnih gjeneralisa Filipovića: F. Z. M. Josipa baruna Filipovića, osvojitelja Herceg-Bosne i F. Z. M. Franje baruna Filipovića, zapovjedajućeg gjeneralisa bivše vojne Krajine i osnovavača gospičke gimnazije.

U petak, dne 21. srpnja prije podne obadjosmo gospičku bližu okolicu radi geološkog razmatranja i razgledasmo narod i sajmeni život na gospičkom vašaru, koji se obično drži svakoga petka. — Poslije podne istoga dana otputismo se k zapadu od Gospića preko Ličkoga polja u Smiljan¹, da se popnemo na strmi, samaru slični, Krčmar (774 m), koji se prihvatio Velebita na Kosi kod Vagance. Krčmar je jako zanimiva pojava s morfološke strane i po Velebit i po Ličko pojje, kao što i mnogobrojna ostala osamljena brda i brežuljci, koji su cijelo Ličko polje okolo naokolo opkolili. To će biti većinom ispretrgana predbrežja susjednih okolnih gora, na što nas upućuje istovrsno kamenje i isti smjer kamenih slojeva tih osamljenih glavica i bližih im gora. Osim Krčmara jesu u Smiljanu i ova osamljena brda i brežuljci: Obljajac (580 m.), Veliki Vekavac² (692 m.) i Mali Vekavac (665 m.), tri vrlo niske Milkovića glavičice, Miljača (617 m.), Rasovača (620 m.), Čelina, Bogdanić (654 m.), (pod kojim se rodio naš čuveni Nikola Tesla), Ljutača (688 m.), Debelo brđe (698 m.) i niska Kolakovica. Sve ove glavičice imaju većinom isti smjer slojevni (SZ—JI.) i istostrani nagib naslaga (JZ). U Krčmaru nadjosmo takodjer i okamina.

Selo Smiljan pripada upravnoj općini smiljanskoj. Mjesto Smiljan ima 14 zaselaka sa 2500 žitelja, od kojih je oko 600 grčko-istočne vjeroispovjesti, a svi u ostali rimo-katolici. Smiljan je starodavno mjesto, koje za osmanlijskog gospodstva bijaše u vlasti Rizvan-age Senkovića, dok ga god. 1686. ne predobi knez Jerko Rukavina. U Smiljanu je ostalo više razvalina znamenitih nekad građova i kula, kao: Smiljan, Krčmar i Bogdanić. U Smiljanu je općinsko pogla-

¹ U Smiljanu drži gostionu trgovac Mate Pavelić.

² U spec. karti naše monarkije stoji neispravno zapisano „Velkovac“.

varstvo, poštarski ured, crkva rimo-katolička i grčko-istočna, pak muška i ženska osnovna škola, kojom ravna vrla učitelj i pisac Ivan Stipac, u književnosti našoj dobro poznati Bogdan Krčmarić,¹ koji nas srdačnom dobrodošlicom pozdravi i pogosti zajedno sa upraviteljem općine B. Šarićem. Stipac nas poprati i na Krčmar, uvezši nam pričati sve što znade o tamošnjim gradinama: Smiljanu, Krčmaru i Bogdaniću i od srca spomenuvši riječi :

Razvaline puste,
Slavo slavnih dana,
Povjesnice naša
Još ne zakopana!

Na brdu Smiljanu bijaše kula istoga imena. Tragovi joj se još vide u podobi okruga, široka kojih desetak metara. To bijaše po svoj prilici stražbenica-kula. Priča se, da je u toj kuli poginuo beg Smiljančić i da je po njemu Smiljan svoje ime dobio. I sama narodna pjesma pjeva :

Smiljančić je ispustio dušu
Na Smiljanu čuvajući stražu.

Na brdu Krčmaru bijaše grad, koji se sastojao iz okrugle kule, dviju četverouglastih zgrada i jednog zdenca. Vidi se, da je s Krčmara vodio put na jugozapad do vrela Zaklopače. Priča se, da je na Krčmaru prebivao Tale Budalina, poznat u narodnoj pjesmi sa svoje »drenove batine«, u kojoj je bilo nabijeno do 500 gvozdenih čavljina. Može biti da je Krčmar dobio ime po znamenitom plemenu Krčmarića. — S Krčmara je divan vidik na cijelo Ličko polje od Osika do Lovinca, pak od Velebita do Ljubova i Vrebačke staze. — Dok je još bila gradina na Krčmaru, bilo je po Krčmaru u obilju hrastove šume, a danas je Krčmar skoro goli kamen s malo grmlja i trave. Iznad osnovne škole počelo se je od nedavna saditi borovu šumu, koja bujno uspijeva, kao što i po ostalim ličkim brdima i humcima. — Na Bogdaniću brdu nalazi se istoimena gradina, za koju kažu, da je bila svojina nekog kneza Bogdana. Danas se jedva temelji vide.

Sjevero-zapadno od Smiljana u lijepoj dolini Bužimnice nalazi se raštrkano selo Bužim sa istoimenom gradinom. U blizini je jedna ovelika pećina, izvor ponornice Bužimnice.

¹ Ivan Stipac odabra svoj pseudonim po brdima Bogdaniću i Krčmaru, gdje se je rodio i odrasao.

Družtvene viesti.

Glavna skupština »Hrvatskoga planinarskoga družtva« obdržavana je 24. pr. mj. pod predsjedanjem presvjetloga gospodina Miroslava grofa Kulmera u družtvenim prostorima.

Pošto bijaše na okupu dovoljan broj članova, otvoru presvjetli gospodin predsjednik skupštine zanosnim pozdravnim govorom u kojemu je iztaknuo, da

je to 25 gl. skupština te se obazro živom rieči na dvadeset i petgodišnji rād družveni. Ako i bijahu sredstva skromna polučilo se dosta toga i na podpuno zadovoljstvo hrvatskoga planinarstva, koje je, odkrivajući krasote i čare, nietilo u srcima ljubav prama dragoj domovini, koja nam je toli prikladna za planinarstvo, kao malo koja zemlja. Presvjetli se gospodin nada, da će družtvu i dalje napredovati, po gotovo, kad mu se sredstva povećaju, što želi iz dubine srdca.

Pozdravno slovo primi skupština živim klicanjem, a uspomeni preminulog tajnika Lihla kliče Slava! Pošto je ovjerovljen zapisnik prošlogodišnje glavne skupštine, čitao je tajnički zamjenik, g. dr. L. Car svoje izvješće o družvenom rādu.

Ovaj izvještaj primi skupština odobravanjem na znanje. On iztiče potvrdu pravila i organizaciju družvenih podružnica, kojima broj sve to većma raste. Na Sljemenu je nabavom nekojih predmeta duužtveni inventar znatno popunjen, pak je i piramida novo naličena, a osobitu pažnju posvetilo je družtvu i Podsusedu; za članove je izhodilo pogodnosti, kad bi parobrodom putovali u Dalmaciju. Izvješće iztiče i namišljeni izlet u Dalmaciju, koji se radi malenog broja učestnika nije izveo, ali su zato poduzeti nekoji znameniti uzlazi i polučene planinarske stečevine o kojima govorismo u članku »Osrt na prošlu godinu«, što je štampan u prvom broju ljetošnjega »Planinara«. Za družtvene prostore nabavilo je družtvu nužno pokućstvo, popunilo je svoju knjižnicu, dalo je štampati družtvena pravila, osiguralo obstanak družvenom vjestniku, u jednu rieč, ono je prema sredstvima u svakom pogledu promicalo naše planinarske prilike i hrv. planinarstvo.

Članova brojilo je družtvu u Zagrebu 339, dočim ima podružničkih članova do 200.

Ovo izvješće primilo je družtvu zahvalno do znanja i dru L. Caru kliknulo srdačni živio kao i družvenom blagajniku, g. I. Exneru, koji priobćuje, da je družtvu imalo prihoda 3825 for. i 6 novč., a razhoda 2132 for. i 6 novč. Blagajniku kao i članovima nadzornoga vjeća gg. Flöglu, Herguli i Rusanu bude zahvalno podieljen absulutorij.

Presvietli gospodin predsjednik predlaže, da družtvena godina ima početi 1. siječnja i da se družtvu obrati na visoki sabor glede novčane podpore. Čita se izvješće planin. podružnice »Visočice« u Gospicu i »Strahinčice« u Krapini glede njihovog djelovanja, što se radostna srdca prima do znanja. Presv. gosp. Božidar Kukuljević priobćuje, da je u Ivancu složio podružnicu, koja već sada broji preko 50 članova. Dragutin Hirc priobćuje, da je složena podružnica »Papuk« u Požegi, a da se ustraja u Križevcima, te navodi i ostale podružnice, kao i one krajeve u kojima bi se imale ustrojiti. Spominje Frušku goru, Bilo i Moslavačku goru, Zrinjsku i Petrovu goru, Čabar i Otočac, a nebi bilo sgorega da se ustroji i u Slunju. Družtveni član i gradski zastupnik Gjuro Justić predlaže, da se gradsko poglavarstvo umoli za stalnu godišnju podporu; da se ono umoli, da kod planinarske kuće na Sljemenu sagradi staju ili sušu; moli odbor, da svojim članovima upriličuje izlete i zabavice u bližnju okolinu; predlaže, da se stan napusti, pošto družtvu može da dobije bezplatne prostore i predlaže napokon, da se gradsko poglavarstvo umoli, da planin. kuću

posve ustupi družtvu i da se sjednice sazivlju u sгодније vrieme. Svi ovi predlozi budu zahvalno primljeni i popraćeni živim klicanjem

Božidar Kukuljević Sakcinski predlaže, da se 25 godišnjica družtva proslavi prema zaključima lanske glavne skupštine, što bude primljeno, a izrædba programa povjerit će se posebnom odboru. Član družtveni i gradski zastupnik gosp. Nikola Gavella predlaže, da se upriliči po koja javna zabava u korist družtva, što se prima, a po tome preporuča član gosp. Flögl, da se članarina od družtvenih podružnica ubere što prije, jer su troškovi oko izdavanja družtvenoga vjestnika veliki, što se takodjer prima. Sada se pristupilo k izboru te su u upravni odbor izabrana sljedeća p. n. gg.: za predsjednika grof Miroslav Kulmer; za podpredsjednike: Milan Lenuci i Ivan Stožir; u odbor: dr. L. Car, Ivan Exner, dr. D. Gorjanović, dr. A. Heinz, Dragutin Hirc, Gjuro Justić, Tomo Kos, Božidar pl. Kukuljević, dr. Oto Kučera, dr. A. Langhoffer, dr. Franjo pl. Marković i Josip Pasarić. U nadzorno vijeće budu izabrana gospoda: Flögl, Hergule i Rusan. Konačno je na predlog gosp. N. Gavelle skupština jednoglasno izrazila svoje priznanje i zahvalnost mnogogodišnjem svom i veoma zaslužnom predsjedniku, presvjetlomu gosp. grofu Miroslavu Kulmeru što su skupštinarji popratili trokratnim i srdačnim Živio!

Glavna skupština planinarske podružnice »Visočice« obdržava se danas (1. travnja) u 2 sata po pôdne, a poslije toga upriličuje upravni odbor svojim članovima družtvenu veselicu. Samo rapried, a sve u korist hrvatskoga planinarstva i drage nam domovine hrvatske!

Planinarska podružnica u Ivancu. Brigom presvietloga gospodina Božidara Kukuljevića Sakcinskoga složena je planin. podružnica i u Ivancu, na podnožju ubave gore Ivančice, koja će dakako u svoje planinarsko kolo prizvati i svoje drugarice, koje su takodjer pune prirodnih čara, a naročitu pozornost svratiti Maceljskoj gori, koju tek poznamo po imenu.

Kako su p. n. gospoda shvatila znatnost i zadaću hrvatskoga planinarstva, svjedoči i broj ove podružnice, koja već broji 58 članova i sada je prva podružnica u domovini, a njoj uz bok »Visočica« u Gosiću vjerna druga gvozdenog Velebita.

Stvorilo ju je žarko i patriotsko srdce priesvietloga gospodina Kukuljevića, koji se je svom dušom odao hrvatskomu planinarstvu. Bog mu trud naplatio, a povjest će hrv. planinarstva i potomstvu spominjati zahvalno ime tako vrloga planinara!

Nova planinarska podružnica. Dne 21. pr. mj. sastao se u Požegi liep broj gospode, koja su zauzeta za planinarstvo, da učine potrebite zaključke i da slože plan. podružnicu. Pravila središnjega odbora budu pročitana i prihvaćena u cijelosti, našto je zaključeno da se podružnica nazove »Papuk«.

U privremeni odbor izabrana su sljedeća p. n. gospoda: za predsjednika prof. Alek. Virag, za tajnika Franjo Jindra, kot. šumar, za odbornike Julije Kempf, učitelj, Gjuro Cesarić, župan. šumarski izvještitelj i Ivan Padjen,

financ. perovodja. U nadzorno vijeće izabrana su gg. Anet Edvin, kot. pristav, te profesori Host Vjekoslav i Kuntarić Makso. U prvi mah prijavilo se do 30 članova, što za prvi početak pokazuje liep uspjeh, puno volje i mara, pa kako i nebi, kad nam je Požežka dolina, okružena tolikim gorama i krasotama, takodjer stvorena za planinarstvo. Osnovačima srdačna hvala uz hrvatski planinarski pozdrav. Živili!

Raznice.

Rebro. Ima u našem narodu vrhova i bregova, koja zove Rebro. Tako ima i kod Delnica u Gorskem kotaru Velika Rebar, kod Gerova Lukeževa Rebar, u Žumberku Sinja Rebar, ali je i u Zagrebačkoj gori brieg, koji se zove Rebro. Spominjemo ga toga radi, jer je za malene izlete osobito prikladan, a gledje vidika veoma zanimiv. Unatoč tomu rijedki su oni, koji bi krenuli na Rebro, a možda i zato, što na nju u javnosti do sada nije nitko upozorio. Već ovoga mjeseca započeti će proljetne šetnje i izleti i toga radi upozorujemo na taj zanimivi brieg zagrebačke planinare i sve prijatelje to više, jer kadkada ne znaju kamo bi na kratko vrieme krenuli.

Iz Zagreba kreni gračanskom cestom do poznate gostionice Puntijara, odkuda si se za četvrt sata popeo na Rebro na kojem stoji gradsko lugarska kuća. Tko bi ovamo pošao u rano proljeće, kad se ciela okolina zaodiela u proljetno ruho, kojemu su gizdavim natikom bezbrojni crveni cvjetovi bresaka, taj će težko ostaviti brieg na koji je tako lako uzašao. Pogled na Gračane, Dolje, druga sela i priselje, zapadno na Samoborsku Plješivicu, na Veliku Kapelu, Klek, Bosanske planine, Vukomeričke gorice, na Posavinu, izpremotačan Savu, mnoga posavska mjesta, Brckovljane, Ivanić, a posebice osobiti pogled na bieli naš Zagreb, dugo i dugu zaustavljaju oko. No kako je bližnji kraj zanimiv i oblicima tla, to rado gledaš razne one crte, koje omađuju ovaj ili onaj brieg, ovo ili ono zemljiste, što buji u svježoj i od zimskoga se sna probudivšoj prirodi.

Sa Rebra možeš preko podnožnoga sela Dolja na Črnu vodu ili do Puntijara, nu tko je voljan, da prođe najkrasnijom kestenovom šumom Zagrebačke gore, tomu preporučamo put u Bliznecu dolinu (pô sata), gdje ga primaju buka i šum potoka Blizneca uz koj ugodnom hladovinom, a cestom sljemenskom kreće opet na Črnu vodu (i ovdje gostionica), a odavle preko Gračana u Zagreb.

Ime Velebit. U br. 1. »Hrv. Planinara« od t. g. upozori gorljivi planinar Požežke doline,

g. Julije Kempf na ime »Velebit« u Slavoniji, izričući nadu, da će u nas još biti gora, kosa, bregova, vrhova itd. toga imena. Nije se prevario. Nepoznati dopisnik javio se kratko iza tog u »Obzoru« pišući ovo: »Istina je, da ima širom Hrvatske više gora, nazvanih Velebit, a u dokaz toga Vam šaljem prepis ovog gruntonog izvadka, u kom se vidi, da na »našem« Velebitu imade vinograda i drugih vrsti kultura. Naš Velebit (oko 200 m.) diže se nad seocem Glogovcem kraj koprivničkih Brega, te preko Velebita vodi prieki put iz Koprivnice u Bjelovar. Popneš li se na vrhnac istoga, imaće veleban pogled na ravnu Podraviju i lasno se prostim okom za čista zraka razabiru ugarska mjesta Zakon, Legrad, Čugovo, Brežnica, Baćoča itd. — Susjed Velebitu jest Kraljev Vrh, Debelo brdo itd. Na sredini puta (priekog) Koprivnica-Bjelovar diže se Kapela sa istoimenim selom. U kartama generalnog štopa je sve to označeno sa Bilo-vrh (Bilogorje), samo katastralno-gruntovni operati poznadu našeg starca Velebita na obronku sjevero-zapadnom Bilogorja, koje ima mnogo Bilovrhâ (Bilovârha i — recimo istinski Bilovar ili grada Bélovara!). Da, da, to Vam je izvor imena Belovar — ime planine Bilovarh; a na gg. historicima i filozima jest, da to prouče i znanstveno sistematicki dokažu — ili oprovrgnu! U »bjelovarskom« gorju imadete, kako mi pokazuje gen. štopska karta do 3 Bilovârha (Bilo-vrha) a u sredini među njima glavno mjesto — Belovar. Nu ja se odalečih od našeg gizdavog Velebita i nje gove »vile svih Hrvata«.

Prva planinarka. Lanjske godine mnogo su putovali Himalajom dr. W. H. Workman i njegova supruga. Vodio ih je slavni planinarski vodič Matija Zubrigen iz Švicarske, o kojem smo pisali u lanjskom »Hrv. Planinaru« (br. 10.) i tu je jadan nastradao. Iz Shigarijeve doline krenula je ekspedicija na Mount Koser Gunje (6430 m.) i uz mečavu i silno nevremenu zahvatila vrh. Workmanova supruga tom se je prilikom uzpela za 1500 m. više od svih do sada poznatih planinarka.